

Občianske združenie Tobiáš, Solivarská 60, Prešov 080 05

ANALÝZA KAPACITNÝCH MOŽNOSTÍ A DOSTUPNOSTI MATERSKÝCH ŠKÔL V KOŠICKOM A PREŠOVSKOM KRAJI

kolektív autorov

Tento dokument bol vytvorený v rámci projektu “Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie sociálne znevýhodnených skupín”.

2019

Text neprešiel jazykovou ani grafickou úpravou.

1. ANALÝZA KAPACITNÝCH MOŽNOSTÍ A DOSTUPNOSTI MATERSKÝCH ŠKÔL V KOŠICKOM A PREŠOVSKOM KRAJI

Úvod

Na predprimárne vzdelávanie v materských školách sa prijímajú deti v súlade § 59 zákona č. 245/2008 Z. z. a v súlade § 3 vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 306/2008 Z. z. o materskej škole v znení vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 308/2009 Z. z. (ďalej len „vyhláška MŠ SR č. 306/2008 Z. z.“). Pri prijímaní detí do materskej školy sa musí dodržiavať *zásada rovnakého zaobchádzania a zákazu akýchkoľvek foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie* (§ 3 písm. c) a d) zákona č. 245/2008 Z. z.). Na predprimárne vzdelávanie sa prijíma spravidla dieťa od 3. - 6. rokov veku; dieťa, ktoré dovŕšilo 6. rok veku a ktorému bol odložený začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky; dieťa, ktorému bolo dodatočne odložené plnenie povinnej školskej dochádzky; dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Výnimočne možno do materskej školy prijať aj dieťa od dvoch rokov veku, ak sú vytvorené vhodné materiálne, personálne a iné potrebné podmienky (predovšetkým kapacitné).

Počet žiadostí podaných zákonným zástupcom nie je obmedzený, zákonný zástupca môže podať žiadosť o prijatie dieťaťa aj do viacerých materských škôl. Žiadna materská škola, zaradená v sieti škôl a školských zariadení nesmie odmietnuť prevziať od zákonného zástupcu žiadosť (formulár žiadosti nie je stanovený, môže byť napísaná aj „rukou“). Vzhľadom na kapacitné možnosti materských škôl, nie všetky deti, ktorých zákonní zástupcovia požiadajú o ich prijatie do materskej školy, budú prijaté. Dieťa je do materskej školy prijaté len vtedy, ak riaditeľ materskej školy o jeho prijatí vydal rozhodnutie. Kompetenciu rozhodovať o prijímaní detí do materskej školy majú riaditelia materských škôl ustanovenú v § 5 ods. 14 písm. a) zákona č. 596/2003 Z. z. V prvom rade riaditeľ akceptuje podmienky prijímania detí stanovené zákonom č. 245/2008 Z. z.; čiže:

- prednostne sa do materskej školy prijímajú deti, ktoré dovŕšili piaty rok veku,
- deti s odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky,
- deti s dodatočne odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky.

Okrem týchto, zákonom stanovených podmienok, riaditeľ určuje v súlade s § 3 ods. 2 vyhlášky MŠ SR č. 306/2008 Z. z. ostatné podmienky prijímania detí. Robí tak po ich prerokovaní v pedagogickej rade školy. Ostatné podmienky zverejňuje riaditeľ na viditeľnom mieste a má ich zakomponované aj v školskom poriadku materskej školy.

Ako je už uvedené skôr, do materskej školy možno spolu so zdravými deťmi prijať aj deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. V súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. sa špeciálnou výchovno-vzdelávacou potrebou rozumie *„požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre dieťa, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia alebo nadania alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti dieťaťa a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti.“* Za dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môže riaditeľ materskej školy považovať len dieťa, ktoré má zariadením výchovného poradenstva a prevencie diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú deti so zdravotným znevýhodnením (deti s: mentálnym postihnutím; sluchovým postihnutím; zrakovým postihnutím; telesným postihnutím; s narušenou komunikačnou schopnosťou; s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami; s viacnásobným postihnutím, deti choré, alebo zdravotne oslabené, deti s vývinovými poruchami, deti s poruchami správania) alebo deti zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo deti s nadaním. Prijímanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zákon č. 245/2008 Z. z. aj vyhláška MŠ SR č. 306/2008 Z. z. umožňuje, ale neukladá ako povinnosť.

Počet detí, ktoré môžu byť do materskej školy prijaté, závisí od kapacitných možností konkrétnej materskej školy. Kapacita sa určuje podľa § 3 ods. 2 vyhlášky MZ SR č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež: *„V predškolskom zariadení a prevádzkarni pre starostlivosť o deti predškolského veku musí byť na jedno dieťa*

najmenej 4 m² plochy dennej miestnosti, ktorá plní funkciu herne a spálne, a ak je spálňa stavebne oddelená, najmenej 3 m² plochy herne. Na jedno ležadlo na spanie musí byť najmenej 1,7 m². Priestor na odkladanie ležadiel a lôžkovín musí umožňovať ich riadne prevetrávanie. Na jednu stoličku v jedálni musí byť najmenej 1,4 m² plochy jedálne.“ Najvyšší počet detí v triede materskej školy je ustanovený v § 28 ods. 9 zákona č. 245/2008 Z. z. nasledovne: 20 detí v triede pre troj- až štvorročné deti; 21 v triede pre štvor- až päťročné deti; 22 v triede pre päť- až šesťročné deti a 21 v triede pre troj- až šesťročné deti. Tieto počty detí sa vzťahujú na triedy s celodennou a poldennou výchovou a vzdelávaním.

Prehľad o počte detí a MŠ v Prešovskom a Košickom kraji

V nasledujúcej časti si ukážeme niektoré prehľady z aktuálnych štatistík pre školský rok 2018/2019. Ako z údajov zozbieraných zo štatistických výkazov MŠVVŠ SR vyplýva, štátne MŠ sú zastúpené v každom okrese. Celkovo do štátnych MŠ je v Košickom kraji zapísaných 18 859 a v Prešovskom 22 184 detí, čo predstavuje 12,54% pre Košický a 14,76% podiel na všetkých deťoch zapísaných do MŠ na Slovensku. Počet žiadostí evidovaných o prijatie bolo viac v Košickom (1 185) ako v Prešovskom kraji (783), napriek tomu, že v Prešovskom kraji materské školy navštevuje viac detí ako v Košickom. Môže to znamenať, že MŠ v Košickom kraji majú menšiu kapacitu, alebo majú len väčší počet žiadostí, keďže rodič môže podať niekoľko žiadostí o prijatie. Taktiež to môže znamenať, že niektorí rodičia ani žiadosti do MŠ nepodávajú, ak predpokladajú, že ich dieťa do MŠ zaradené nebude.

Tab.1. *Prehľad počtu štátnych MŠ, zapísaných detí v nich a počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ podľa okresov Prešovského a Košického kraja.*

Územie	Štátne MŠ				Zapísané deti				Počet evidova- ných žiadostí o prijatie do MŠ
	spolu	v tom so starostlivosťou			spolu	v tom so starostlivosťou			
		inter- nát- nou	celo- den- nou	pol- den nou		inter- nát- nou	celo- den- nou	pol- den nou	
Bardejov	66		59	7	2037		1974	63	24
Humenné	48		45	3	1513		1491	22	19
Kežmarok	35		29	6	2145		1769	376	39
Levoča	20		19	1	1061		999	62	21
Medzilaborce	6		6		212		212		1
Poprad	41		40	1	2493		2412	81	93
Prešov	88		85	3	4978		4849	129	275
Sabinov	40		35	5	1798		1577	221	118
Snina	16		15	1	758		740	18	9
Stará Ľubovňa	31		29	2	1456		1327	129	127
Stropkov	17		12	5	607		559	48	6
Svidník	23		23		874		874		5
Vranov nad Topľou	60		59	1	2252		2091	161	46
Prešovský kraj	491		456	35	22184		20874	1310	783
Gelnica	18		17	1	742		704	38	23
Košice I	21		21		1841		1839	2	177
Košice II	20		20		2087		2087		319
Košice III	7		7		774		774		78
Košice IV	15		15		1500		1500		244
Košice - okolie	81		81		2904		2844	60	178
Michalovce	63		63		2266		2237	29	19
Rožňava	48		43	5	1521		1461	60	18
Sobrance	19		19		442		437	5	19
Spišská Nová Ves	57	2	53	2	2441	55	2302	84	59
Trebišov	67		59	8	2341		2174	167	51
Košický kraj	416	2	398	16	18859	55	18359	445	1185
Slovenská republika	2748	2	2660	86	150340	55	145614	4671	11581

Zdroj: Upravené autormi podľa *Prehľad materských škôl*. CVTI, 2018-12-21.

Súkromných a cirkevných MŠ je celkovo menej a samozrejme, majú aj menej zapísaných detí. Podiel súkromných MŠ v Prešovskom kraji predstavuje 4,30% a v Košickom 5,48%, pričom najviac ich je v meste Prešov a v časti Košice I. Je zaujímavé, že v okresoch Bardejov, Levoča, Medzilaborce, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou (v Prešovskom kraji), Gelnica, Michalovce, Rožňava (v Košickom kraji) sa nenachádza ani jedna súkromná MŠ. Do súkromných MŠ je zapísaných v Prešovskom kraji 4,83% a v Košickom kraji 4,25% detí. Ako vyplýva z údajov, počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ je výrazne menší, čo predpokladáme je dôsledkom toho, že rodičia vopred konzultujú možnosť prijatia svojho dieťaťa do MŠ a žiadosť nepodávajú, ak vopred vedia, že ich dieťa nebude prijaté.

Tab.2. *Prehľad počtu súkromných MŠ, zapísaných detí v nich a počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ podľa okresov Prešovského a Košického kraja.*

Územie	Skromné MŠ				Zapísané deti				Počet evidovateľných žiadostí o prijatie do MŠ
	spolu	v tom so starostlivosťou			spolu	v tom so starostlivosťou			
		internátnou	celodennou	polodennou		internátnou	celodennou	polodennou	
Humenné	3		3		181		181		
Kežmarok	1		1		38		38		
Poprad	6		6		258		258		13
Prešov	9		9		492		492		6
Sabinov	2		2		44		44		
Snina	2		2		102		102		4
Prešovský kraj	23		23		1115		1115		23
Košice I	10		10		404		404		10
Košice II	4		4		106		102	4	
Košice III	3		3		66		66		
Košice IV	2		2		86		86		
Košice - okolie	2		2		32		32		
Sobrance	1		1		66		66		
Spišská Nová Ves	2		2		55		52	3	14
Trebišov	1		1		40		40		2
Košický kraj	25		25		855		848	7	26
Slovenská republika	164		163	1	6947		6837	110	245

Zdroj: Upravené autormi podľa *Prehľad materských škôl*. CVTI, 2018-12-21.

Podiel cirkevných MŠ v Prešovskom kraji je ešte menší ako súkromných MŠ. Predstavuje 3,74% v Prešovskom a 3,28% podiel v Košickom kraji, pričom najviac ich je v meste Prešov a v Spišskej Novej Vsi. Podobne ako súkromné MŠ, nie sú cirkevné školy zastúpené v každom z okresov kraja, ale aj pri menšom počte majú zastúpenie vo viacerých okresoch, ako súkromné MŠ. V Prešovskom kraji nie sú zastúpené v okresoch Medzilaborce a Stropkov. V Košickom kraji chýbajú v okresoch Gelnica a Sobrance. Do cirkevných MŠ je zapísaných v Prešovskom kraji 4,44% a v Košickom kraji 4,42% detí. Ako vyplýva z údajov, počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ je opäť výrazne menší a v niektorých okresoch úplne absentuje.

Tab.3. *Prehľad počtu cirkevných MŠ, zapísaných detí v nich a počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ podľa okresov Prešovského a Košického kraja.*

Územie	Cirkevné MŠ				Zapísané deti				Počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ
	spolu	v tom starostlivosťou so			spolu	v tom starostlivosťou so			
		internátnou	celodennou	poldennou		internátnou	celodennou	poldennou	
Bardejov	3		3		132		132		28
Humenné	1		1		23		23		
Kežmarok	1		1		149		149		7
Levoča	1		1		34		34		
Poprad	1		1		24		24		2
Prešov	6		6		385		385		43
Sabinov	1		1		22		22		
Snina	2		2		133		133		
Stará Ľubovňa	3		3		129		129		10
Vranov nad Topľou	1		1		54		54		10
Prešovský kraj	20		20		1085		1085		100
Košice I	2		2		125		125		6
Košice II	2		2		141		141		25
Košice III	2		2		135		135		
Košice IV	1		1		66		66		19
Košice - okolie	1		1		36		36		
Michalovce	2		2		167		167		10
Rožňava	1		1		66		66		1
Spišská Nová Ves	3		3		128		128		7

Trebišov	1		1		25		25		4
Košický kraj	15		15		889		889		72
Slovenská republika	89		89		5055		5007	48	676

Zdroj: Upravené autormi podľa *Prehľad materských škôl*. CVTI, 2018-12-21.

Celkovo môžeme konštatovať, že spolu v Košickom a Prešovskom kraji je 990 materských škôl a je v nich zapísaných spolu 44 987 detí.

Tab.4. *Prehľad počtu MŠ, zapísaných detí v nich a počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ.*

Územie	Všetky MŠ				Zapísané deti				Počet evidovateľných žiadostí o prijatie do MŠ
	spolu	v tom so starostlivosťou			spolu	v tom so starostlivosťou			
		internátnou	celodennou	polodennou		internátnou	celodennou	polodennou	
Prešovský kraj	534		499	35	24 384		23 074	1310	906
Košický kraj	456	2	438	16	20 603	55	20 096	452	1 283
Spolu	990	2	937	51	44 987	55	43 170	1762	2 189

Zdroj: Upravené autormi podľa *Prehľad materských škôl*. CVTI, 2018-12-21.

(Ne)zaškolenosť detí v materských školách

Najvýznamnejším ukazovateľom vývoja predprimárneho vzdelávania je miera zaškolenosti detí v materských školách. Spolu s počtom nevybavených žiadostí o prijatie dieťaťa do materskej školy dáva obraz o tom, aký je záujem rodičov o prijatie detí v materských školách a spolu s perspektívnym vývojom počtu obyvateľov vo veku zodpovedajúcim predprimárnemu vzdelávaniu umožní odhadnúť, o koľko treba zvýšiť kapacity materských škôl, aby boli dostatočné na dosiahnutie stanovenej miery zaškolenosti, teda aby sa do roku 2020 dosiahla 95 % účasť detí vo veku od štyroch rokov do začatia plnenia povinnej školskej dochádzky. Keďže údaje o novej kapacite MŠ nie sú dostupné (prvýkrát sa začali zbierať

len v septembri 2018, ale informácie nie sú zverejnené) a údaje o zamietnutých žiadostiach nie sú úplne správne, rozhodli sme sa zistiť približnú zaškolenosť detí v predprimárnej edukácii prostredníctvom spojenia dvoch dostupných štatistík. Informácie z Prehľadu materských škôl CVTI a informácií o demografickej štruktúre obyvateľstva podľa veku v jednotlivých okresoch zverejnené Štatistickým úradom Slovenskej republiky.

Tab. 5. *Prehľad počtu 3 – 5 ročných detí a počtu detí bez MŠ v okresoch Prešovského a Košického kraja.*

Územie	3 roční	4 roční	5roční	Spolu predškolský vek 3-5 rokov	Zapísané deti	Počet detí bez MŠ	% detí bez MŠ
Bardejov	826	892	901	2 619	2 169	450	17,18%
Humenné	520	611	555	1 686	1 717	-31	-1,84%
Kežmarok	1 130	1 297	1 269	3 696	2 332	1 364	36,90%
Levoča	415	424	459	1 298	1 095	203	15,64%
Medzilaborce	108	105	123	336	212	124	36,90%
Poprad	1 165	1 257	1 167	3 589	2 775	814	22,68%
Prešov	2 039	2 167	2 072	6 278	5 855	423	6,74%
Sabinov	884	912	867	2 663	1 864	799	30,00%
Snina	329	380	309	1 018	993	25	2,46%
Stará Ľubovňa	712	748	755	2 215	1 585	630	28,44%
Stropkov	184	226	218	628	607	21	3,34%
Svidník	354	349	313	1 016	874	142	13,98%
Vranov nad Topľou	973	1 026	1 070	3 069	2 306	763	24,86%
Prešovský kraj	9 639	10 394	10 078	30 111	24 384	5 727	19,02%
Gelnica	435	471	451	1 357	742	615	45,32%
Košice I	622	669	615	1 906	2 370	-464	-24,34%
Košice II	829	983	809	2 621	2 334	287	10,95%
Košice III	298	381	302	981	975	6	0,61%
Košice IV	578	627	605	1 810	1 652	158	8,73%
Košice - okolie	1 666	1 783	1 573	5 022	2 972	2 050	40,82%
Michalovce	1 189	1 383	1 275	3 847	2 433	1 414	36,76%
Rožňava	655	741	734	2 130	1 587	543	25,49%
Sobrance	217	238	221	676	508	168	24,85%
Spišská Nová Ves	1 362	1 453	1 376	4 191	2 624	1 567	37,39%
Trebišov	1 177	1 341	1 246	3 764	2 406	1 358	36,08%
Košický kraj	9 028	10 043	9 207	28 278	20 603	7 675	27,14%
Východné Slovensko	18 667	20 437	19 285	58 389	44 987	13 402	22,95%

Zdroj: Upravené autormi podľa *Prehľad materských škôl*. CVTI, 2018-12-21. a *Štatistický úrad Slovenskej republiky, DATAcube*.2019-01-17

Na základe porovnania údajov veku 3-5 ročných detí a počtu detí v MŠ vidíme, že na východnom Slovensku je 22,95% detí bez formálneho predprimárneho vzdelávania. V Prešovskom kraji nie je vo formálnom predprimárnom vzdelávaní 19,02% a v Košickom až 27,14% detí. Podľa údajov Európskej komisie (2017) zaškolenosť detí v EÚ je 94,8 %. Uvedené kraje (ale aj celé Slovensko) zaostávajú aj za susednými krajinami, napríklad Maďarskom (95,3 %) a Českou republikou (88 %).

Situácia o nedostupnosti predprimárneho vzdelávania pre všetky deti je v niektorých okresoch až alarmujúca. V okresoch Kežmarok a Medzilaborce Prešovského kraja je zaškolenosť menšia ako dvojtretinová zo všetkých 3-5 ročných detí. Košický kraj má takýchto okresov ešte viac. V okrese Gelnica je takmer každé druhé 3-5 ročné dieťa bez MŠ, pričom aj ďalšie okresy (Košice – okolie, Michalovce, Spišská Nová Ves, Trebišov) vykazujú menej ako 2/3 zaškolenosť detí do MŠ. Je paradoxné, že napríklad v okrese Michalovce (ale aj v ďalších okresoch) štatistiky evidujú len 1 žiadosť do MŠ, ale detí bez MŠ je až 124!

Tab. 6. *Prehľad počtu žiadostí o prijatie do MŠ a počtu detí bez MŠ v okresoch Prešovského a Košického kraja.*

Územie	Počet evidovaných žiadostí o prijatie do MŠ	Počet detí bez MŠ	Rozdiel	Počet evidovaných prihlášok do MŠ
Bardejov	52	450	-398	11,56%
Humenné	19	-31	50	-61,29%
Kežmarok	46	1 364	-1318	3,37%
Levoča	21	203	-182	10,34%
Medzilaborce	1	124	-123	0,81%
Poprad	108	814	-706	13,27%
Prešov	324	423	-99	76,60%
Sabinov	118	799	-681	14,77%
Snina	13	25	-12	52,00%

Stará Ľubovňa	137	630	-493	21,75%
Stropkov	6	21	-15	28,57%
Svidník	5	142	-137	3,52%
Vranov nad Topľou	56	763	-707	7,34%
Prešovský kraj	906	5 727	-4821	15,82%
Gelnica	23	615	-592	3,74%
Košice I	193	-464	657	-41,59%
Košice II	344	287	57	119,86%
Košice III	78	6	72	1300,00%
Košice IV	263	158	105	166,46%
Košice - okolie	178	2 050	-1872	8,68%
Michalovce	29	1 414	-1385	2,05%
Rožňava	19	543	-524	3,50%
Sobrance	19	168	-149	11,31%
Spišská Nová Ves	80	1 567	-1487	5,11%
Trebišov	56	1 358	-1302	4,12%
Košický kraj	1283	7 675	-6392	16,72%

Ako vyplýva z údajov v tabuľke 6, veľké množstvo zákonných zástupcov detí ani nepodáva prihlášky do MŠ. V už spomínanom okrese Medzilaborce evidujú len 0,81% prihlášok do MŠ zo všetkých detí, ktoré by mohli do MŠ byť zapísané. Uvedené ukazovatele preukazujú stav, v akom sa spoločnosť nachádza. Rodičia (zákonní zástupcovia) ani nemajú snahu žiadať o miesto v MŠ ak vopred vedia, že ich prihláška nebude akceptovaná.

Ako už pred rokom upozorňovali experti z projektu To dá rozum, príčiny nízkeho počtu detí v predškolskom vzdelávaní sú viaceré a počet zamietnutých prihlášok nie je totožný s počtom neprijatých detí. Do materských škôl sa tak nedostane veľká skupina detí tých rodičov, ktorí o to prejavili záujem. V prípade rómskych detí je vážnou prekážkou aj geografická nedostupnosť materských škôl, keďže podľa Atlasu rómskych komunít (2014) je priemerná vzdialenosť materských škôl od rómskych obydľí/osád až 6 kilometrov. Podľa technického odhadu s priemerným počtom 20 detí v triede (pri nezaškolenosti 13 402 detí) na východnom Slovensku chýba 670 tried v MŠ. Málo kapacít spolu s nejednoznačne vymedzenými kritériami na prijímanie detí spôsobujú, že určité skupiny detí ostávajú bez formálneho predprimárneho vzdelávania a mnohí z rodičov týchto detí o zaškolenosti v MŠ ani neuvažujú!

Zdroje

1. *Bilancie obyvateľstva SR podľa veku*. Štatistický úrad Slovenskej republiky. Dostupné na <http://datacube.statistics.sk/>
2. European Commission (2017). *Education and Training Monitor 2017*. Luxembourg: Publications Office of the EU.
3. *Prehľad materských škôl*. Dostupné na http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedeckakniznica/informacie-o-skolstve/publikacie-casopisy.../zistovanie-kvalifikovanosti/prehľad-materskych-skol.html?page_id=9579
4. *Málo materských škôl, veľa prekážok na ceste k nim*. Projekt To dá rozum. Tlačová správa. Dostupné na <https://todarozum.sk/aktualita/210-malo-materskych-skol-vela-prekazok-na-cestech-k-nim/>
5. Mušinka, A., Škobla, D., Hurre, J., Matlovičová, K., Kling, J. (2014). *Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013*, Bratislava: UNDP.
6. *Prijímanie detí na predprimárne vzdelávanie v materskej škole* Materiál MŠVVaŠ SR 2016-8139/442:1-10A0

